

HELMIKUU 2025

SÄ JA SUN KOULU

Nuorten kokemuksia
Sisukas-toiminnasta

Vehniäinen, Väливаара & Niemelä

Pesäpuu on lastensuojelun kehittämissyhteisö, jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä hyvinvointia lastensuojelussa. Toimintamme perustuu vahvaan kumppanuuteen ja tuotamme lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perustuvia ja kehittämistyössä syntyviä toimintamalleja, tietoa, materiaaleja ja koulutuksia. Pesäpuun materiaalit tunnistaa rekisteröidystä tavaramerkistä LUPAUS LAPSELLE®.

Toimintamme on yleishyödyllistä.

Copyright © 2025 Pesäpuu ry All rights reserved

Pesäpuu ry, Sisukas - sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukimalli

Toimitus: Siiri Vehniäinen, Christine Välivaara & Hanna-Leena Niemelä

Taitto: Siiri Vehniäinen

Grafiikat: Marianne Kiesi / N.KOO Studio

Kustantaja: Pesäpuu ry

www.pesapuu.fi

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
<ul style="list-style-type: none"> • Sisukas- toiminta sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukena • Nuorten kokemukset Sisukas-toiminnasta - vertaishaastattelut • Vertaishaastatteluiden eettisyys ja ennakkovalmistelut	
2. TULOKSET	6
<ul style="list-style-type: none"> • Arki ja hyvinvointi • Koulunkäynti ja tukitoimet • Ihmiset koulussa • Koulun säännöt ja turvallisuus • Palaverit • Tulevaisuuden toiveet ja unelmat • Nuorten palaute vertaishaastattelusta	
3. JOHTOPÄÄTÖKSET	15
4. LÄHTEET	18
5. LIITTEET	20

1. JOHDANTO

Sisukas- toiminta sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukena

Pesäpuu ry:n koordinoima Sisukas-toiminta tähtää sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten varhaiskasvatukseen, koulunkäynnin sekä psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn Sisukas-toimintamallin avulla. Sisukas-toimintamalli rakentaa siltaa lastensuojelun ja koulun välille. (Orajärvi & Vältivaara. 2016)

Sijoitetuilla lapsilla on tutkitusti muita todennäköisemmin pitkäkestoisia haasteita kouluttautumisessa ja työllistymisessä. Kääriälä (2020) seurasi kaikkien 1987 syntyneiden sijaishuollossa asuvien (n=1893) koulupolkua. Sijoitetuilla oli kohonnut riski mm. alisuoriutumiseen, heikompaan koulumenestykseen, psyykkisiin ongelmiin, päihderiippuvuuteen, itsetuhoisuuteen ja koulupolun katkeamiseen. Riskeistä puhuttaessa on silti hyvä muistaa, että noin puolet sijaishuollossa asuvista käy peruskoulua yleisopetuksessa ilman erityisiä koulunkäynnin vaikeuksia.

THL: n kouluterveyskyselyssä 2023 sijaishuollossa asuvat lapset raportoivat kuitenkin muita useammin terveyden, mielen hyvinvoinnin ja koulunkäynnin pulmista sekä yksinäisyydestä ja väkivallasta. AVI:en kuntakyselyn (2019) mukaan sijoitettujen opetuksen järjestämisessä pikaisia toimenpiteitä vaativat erityisen tuen ja oppilashuollon kasvaneet tarpeet, oppilaiden mielenterveyshaasteet ja tiedonkulun ongelmat sosiaali- ja koulutoimien välillä. Tuen toteutus on kirjavaa.

Sisukas-toiminnassa tiedonkulkua, ammattilaisten osaamista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä vahvistetaan, jotta koulutuksellinen tasa-arvo toteutuisi. Erityisopettaja-työparista koostuvat Sisukas-tiimit vastaavat sijaishuollossa asuvia lapsia ja nuoria koskevan tarvittavan tiedon koonnista opetuksen järjestämiseksi kunnissa. He koordinoivat verkostoyhteistyötä, suunnittelevat oppilaan opetuksen, tuen ja seurannan Sisukas-mallin mukaisesti ja myös tarjoavat yksilöopetusta. Tiimit toimivat siltana koulun, lastensuojelun, vanhempien sekä terveydenhoidon välillä. Toiminnassa keskeisiä periaatteita ovat lapsen osallisuus, yksilöllisyys ja joustavuus, voimavaralähtöisyys, monialainen yhteistyö ja dialogisuus, traumatietoisuus ja turvallisuus sekä vaikuttavuuden arvioitavuus.

Pesäpuu ry koordinoi kansallista Sisukas- tiimien verkostoa. Se tarjoaa koulutusta ja mentorointia sekä juurruttaa yhteiskehittämällä systeemistä toimintamallia valtakunnallisesti. Toiminta on juurtunut 10 kuntaan kuudelle hyvinvointialueelle.

Nuorten kokemukset Sisukas-toiminnasta - vertaishaastattelut

Sisukas-toiminnan kehittämiseksi haluttiin selvittää, miten Sisukas-toiminnassa mukana olevat oppilaat ovat hyötäneet toiminnasta. Vertaishaastattelun tavoitteena oli selvittää nuorten näkemyksiä koulupolusta, koulunkäynnistä ja hyvinvoinnista. Lisäksi haluttiin vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta. Haastattelun toteutti Pesäpuu ry:n kokemustaustainen työntekijä ja nuorilla oli näin mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa, joka ymmärtää heidän kokemuksiaan omakohtaisesti.

Vertaiskyselyyn osallistui seitsemän Sisukas-toiminnassa mukana olevaa 13–16-vuotiasta nuorta. Haastattelut toteutettiin marras-joulukuussa 2024. Nuoret saivat antaa palautetta henkilökohtaisesti ja kertoa kokemuksistaan liittyen heidän arkeensa, koulunkäyntiin ja Sisukas-toimintaan. Vertaishaastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista sekä nimetöntä. Nuoret saivat itse rajata miten vastaavat ja haastattelun sai keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Vertaishaastattelua varten laadittiin matriisi ja haastattelukysymykset. Vertaishaastattelun kysymykset laadittiin Valtti-vertaisarviointimateriaalia (Pesäpuu ry, n.d.) ja koulunkäyntikyvyn arviointiseulaa (Valteri 2023) mukailten sekä Zekki, 3x10D hyvinvointimittaria (Kainulainen et.al 2023) hyödyntäen. Haastattelumatriisissa oli avoimia kysymyksiä sekä asteikko- ja monivalintakysymyksiä.

Kuva 1. Vertaishaastattelun aihealueet.

Haastatteluiden päätteeksi nuorilta kysyttiin myös, millaisena he olivat kokeneet vertaishaastattelun. Tässä käytettiin FIT (Feedback informed treatment) -mittariston SRS – asteikkoa (Tippett & Yliruka 2023): 1) olenko kokenut tulevani kuulluksi, ymmärretyksi ja kunnioitetuksi 2) olemmeko työstäneet asioita, jotka ovat olleet minulle tärkeitä 3) kuinka työntekijöiden työtapa sopi minulle sekä 4) yleisarvio tapaamisesta.

Vertaishaastatteluiden eettisyys ja ennakkovalmistelut

Kyselyyn osallistuminen perustui nuorten vapaaehtoisuuteen, ja osallistujien rekrytointi tapahtui monivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa Pesäpuusta otettiin yhteyttä Sisukas-toiminnassa mukana oleviin opettajiin, jotka kertoivat haastatteluista oppilaille. Sisukas-opettajat saivat valmiin tekstin sähköpostitse ja lähettivät sen Wilma-viestinä sijaishuoltoyksiköihin tiedottaakseen vertaishaastattelusta. Viestissä pyydettiin välittämään tieto myös nuorten sosiaalityöntekijöille ja huoltajille.

Wilma-viestissä oli mukana infokirjeet nuorille ja aikuisille sekä Webropol-ilmoittautumislinkki, jonka kautta kyselystä kiinnostuneet nuoret pystyivät jättämään yhteystietonsa. Tämän jälkeen nuoriin oltiin henkilökohtaisesti yhteydessä haastattelujen sopimiseksi.

Haastattelun yhteydessä nuoret täyttivät suostumuslomakkeen, jossa kerrottiin heidän vastauksiensa käyttötarkoituksesta. Lomakkeessa painotettiin, että vastauksia käytetään ainoastaan Sisukas-toiminnan kehittämiseen, ja tietojen käsittely oli anonymia. Tämä tieto oli nuorille tiedossa jo etukäteen toimitetusta infokirjeestä. Haastattelutilanteissa edettiin nuorten ehdoilla, sen sai keskeyttää myös missä vaiheessa tahansa.

Haastattelut toteuttanut vertaishaastattelija oli allekirjoittanut vaitiolosopimuksen, joka varmisti, että nuorten jakamat tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Näin varmistettiin, että prosessi oli sekä eettisesti että käytännössä turvallinen osallistujille.

Vertainen haastatteli nuorta kahden kesken sijaishuoltoyksikössä tai koululla. Nuorten vastaukset ovat kirjattu haastattelutilanteessa Webropol-ohjelmaan, jonka jälkeen vastaukset ovat koostettu niin, ettei yksittäiset vastaukset ole tunnistettavissa.

2. TULOKSET

Arki ja hyvinvointi

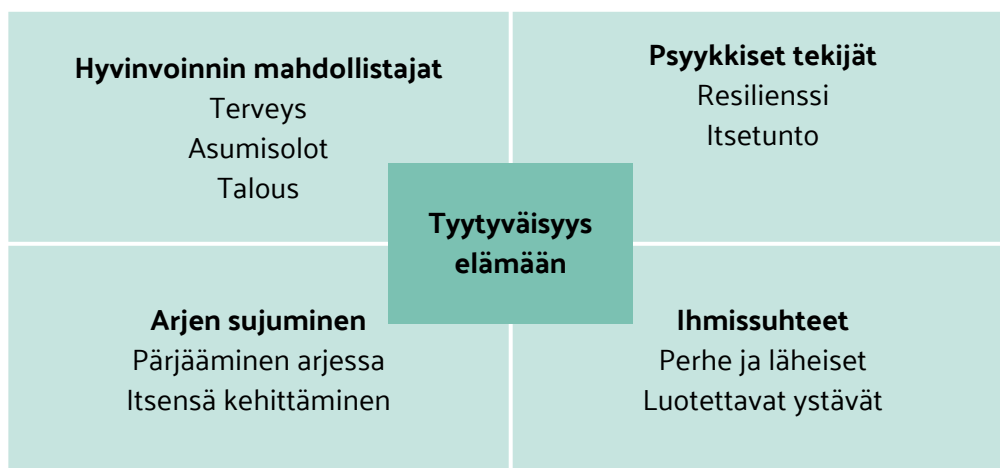
Millainen on nuorten arki?

Nuoret korostivat säännöllisten rutiinien merkitystä arjessa. Päivät olivat monipuolisia ja nuoret kokivat ne pääosin sujuvina. Arkea rytmittää koulu, ruokailut, kavereiden kanssa vietetty aika, erilaiset harrastukset sekä ajanvietto sijaishuoltoyksiköissä.

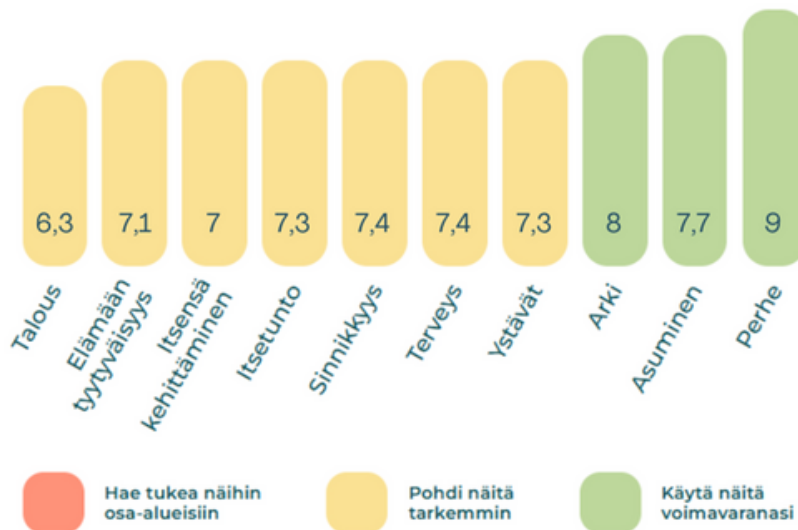
Nuoret kokivat tärkeiksi kaverit, perheen, sisarukset ja harrastukset kuten laskettelu, pelaaminen ja laulaminen. Nämä asiat tuovat heille iloa ja energiaa, mikä auttaa jaksamaan arjessa. Tärkeinä voimavaroina mainitaan myös koti, raha ja vapaa-aika, jotka tukevat heidän hyvinvointiaan.

Hyvinvoinnin arviointi

Vertaishaastattelun hyvinvointikysymykset perustuivat Diakonia-ammattikorkeakoulun 3X10D elämäntilannemittariin ja siitä kehitettyyn sähköiseen Zekki -elämäntilannemittariin (zekki.fi), jossa kysytään nuoren tyytyväisyyttä neljään kokonaishyvinvoinnin kannalta tärkeään elämänalueeseen. Nämä elämänalueet muodostuvat ihmissuhteista, arjen sujumisesta, psyykkisistä tekijöistä sekä hyvinvoinnin perusrakenteista. Kutakin elämänaluetta arvioidaan 11-portaisella asteikolla, jonka ääripäät kuvaavat erittäin vahvaa tyytymättömyyttä tai tyytyväisyyttä. (Kainulainen et.al 2023.) Tämä antaa mahdollisuuden tunnistaa vahvuuksia ja kehityskohteita yksilöllisesti, että ryhmätasolla. Mittarin avulla voidaan paitsi arvioida nykytilannetta myös seurata hyvinvoinnin kehittymistä toiminnan aikana. Tämä mahdollistaa yksilöllisen tuen kohdentamisen toiminnan vaikutusten arvioinnin pidemmällä aikavälillä.

Kuvio 1. 3X10D-elämäntilannemittarin keskeiset elämänalueet ja niiden alle sijoittuvat kysymykset.

Kuva 2. Nuorten hyvinvointiarviot omasta tyytyväisyydestä nykyhetkessä asteikolla 0–10. (keskiarvo 3X10D-elämäntilannemittarin tuloksista)

Sisukas-nuorten vastauksissa hyvinvoinnin kannalta voimavaroiksi nousivat perhe, asumisolot sekä arjessa pärjääminen. Merkittävät lähisuhteet ja arjen tukitoimet vaikuttivat positiivisesti kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Osa arvioi, että nykyhetken tyytyväisyys lisääntyisi, jos olisi enemmän luotettavia kavereita ja rahaa. Myös eräs nuori kommentoi, että omillaan asuminen vaikuttaisi positiivisesti omaan tyytyväisyyteen.

Sisukas-nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin verrattuna kontrolliryhmään

Vertailuaineiston Sisukas-nuorten vastauksille tyytyväisyydestään elämäänsä tarjoaa Zekki-elämäntilannemittarin täyttäneiden nuorten aineisto. Zekki-elämäntilannemittari avattiin käyttäjille vuonna 2021 ja ensimmäisen kuuden viikon aikana 4339 tallensi tietonsa Zekin tietokantaan. Suurin osa vastaajista oli 15–17-vuotiaat (1589), seuraavaksi suurin oli 18–20-vuotiaat (928), 21–23-vuotiaat (400), 24–25-vuotiaat (201) ja yli 25-vuotiaat (983). Zekin itsearviointikyselyyn vastanneiden tyytyväisyys elämäänsä oli keskimääräistä suomalaista heikompaa. Tulos viittaa siihen, että Zekki-itsearvion täyttäneet nuoret tarvitsivat tukitoimia voidakseen paremmin. (Alanko et.al 2021.)

Sisukas-toiminnassa olevat nuoret arvioivat useimmat elämänalueensa hieman paremmiksi verrattuna vertailuaineiston 3X10D-mittarin vastaajiin. Erityisesti perhesuhteet, päivittäinen pärjääminen ja itsetunto saivat korkeammat arviot. Asumisolojen ja elämän kokonaisuuden arviot olivat samankaltaisia molemmissa kyselyissä.

Sisukas-toiminnassa mukana olevat nuoret ovat olleet sijoitettuina ja saaneet moniammatillista tukea koulunkäyntiinsä ja hyvinvointiinsa. Monilla nuorilla on ollut vakavia huolia ennen sijoitusta ja sijaishuollon ja koulun tarjoama tuki on saattanut parantaa heidän elämänlaatuaan verrattuna aiempaan tilanteeseensa. Tämä voi selittää, miksi heidän vastauksensa ovat paikoin positiivisempia kuin 3X10D-mittarin vastaajilla. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1.) on havainnollistettu Sisukas-nuorten tyytyväisyys eri elämän osa-alueisiin verrattuna kontrolliryhmään.

Elämän osa-alue	Vertaishaastatteluun vastanneiden (N=7) tyytyväisyys osa-alueisiin	Zekki-palvelun käyttäjien (N=4339) tyytyväisyys osa-alueisiin
Terveys	7,4	6,6
Resilienssi	7,4	6,4
Asumisolot	7,7	7,7
Pärjääminen arjessa	8	6,5
Perhe ja läheiset	9	7,8
Luotettavat ystävät	7,3	6,9
Talous	6,3	6,7
Itsensä kehittäminen	7	6,3
Itsetunto	7,3	5,7
Elämä	7,1	6,7

Taulukko 1: Tyytyväisyys elämän osa-alueisiin Zekki-palvelun käyttäjien ja Sisukas-toiminnassa mukana olevien nuorten välillä.

Koulunkäynti ja tukitoimet

Kokemuksia koulunkäynnistä kartoitettiin kyselyssä avoimilla kysymyksillä sekä asteikkokysymyksillä. Kyselyn väittämiin vastattiin neliportaisella asteikolla, jossa vaihtoehtoina oli ”hyvin huonosti”, ”huonosti”, ”hyvin” tai ”todella hyvin”. Asteikkokysymysten lähteenä on käytetty koulunkyvynarviointiseulaa. Seula toimii apuvälineenä hahmottamaan, onko koulunkäyntikyky uhattuna tai millä osa-alueella koulunkäyntikykyä tulisi vahvistaa (Valteri 2023).

Koulunkäynti

Nuoret kävivät koulua säännöllisesti 3-5 päivänä viikossa. Koulumatkat kuljetaan bussilla, taksilla tai muulla kyydeillä. 86 % koki koulumatkojen ja kyytien sujuvan hyvin ja 14 % todella hyvin.

“Helpompi mennä kouluun. Päivät lyhyempiä, se helpottaa.”

Koulussa viihdytään pääsääntöisesti, 72 % vastasi viihtyvänsä koulussa hyvin, 14 % todella hyvin ja huonosti viihtyi 14 %. Koulunkäynnin aloitus uudessa ympäristössä koettiin myönteisesti. Suurin osa koki koulunkäynnin parantuneen sijaishuoltoon muuton jälkeen.

“Oon käyny enemmän koulussa. Ennen tänne tuloa en käyny melkeen ollenkaan koulussa.”

Motivaation ja oppimisen kokemukset

Motivaatio opiskeluun oli vaihtelevaa. Vastaajista 43 % koki sen hyväksi, mutta yhtä moni koki motivaation olevan heikkoa. Tästä huolimatta nuoret kokivat oppimisen etenevän. 57 % koki oppimisensa edistyvän hyvin ja 43 % todella hyvin. Nuorten kokemus koulupäivien sujuvuudesta oli yhtenäinen, kaikki arvioivat koulupäivien sujuvan hyvin.

Työskentely tunneilla ohjeiden mukaan arvioitiin erittäin sujuvaksi, 100 % vastaajista piti sitä hyvänä tai erittäin hyvänä. Itsenäisessä työskentelyssä ilmeni hieman vaihtelua: 67 % vastaajista arvioi tämän osa-alueen sujuvan hyvin, mutta 33 % koki siinä haasteita. Myös ryhmätyöskentely koettiin pääosin onnistuneeksi, sillä 80 % vastaajista arvioi sen sujuvan, vaikka keskittymisen haasteet ryhmätilanteissa tulivat esille osalta nuorista.

Omista tehtävistä, tarvikkeista ja läksyistä huolehtiminen arvioitiin 83 %:n toimesta hyväksi tai erittäin hyväksi. Nuorten kokivat fyysisen opiskeluympäristön, kuten luokahuoneet ja työvälineet sopiviksi. Oppimisympäristöä ja pieniä ryhmäkokoja pidettiin koulunkäyntiä tukevin tekijöinä. Lisäksi jokainen oli sitä mieltä, että saa onnistumisen ja ilon kokemuksia koulussa.

Nuorten kertoivat ajatuksistaan siitä, mitä pitäisi muuttaa, jotta koulunkäynti sujuisi entistä paremmin. Opiskelumotivaatio ja kouluviihtyvyyys nousivat vastauksista esiin mahdollisina kehittämiskohteina. Lisäksi vastauksista nousi keskittymisen ja jaksamisen haasteet. Osa nuorista toi esiin, että ryhmätyöskentely saattaa olla haastavaa, kun taas itsenäisissä tehtävissä pärjääminen koettiin helpommaksi. Mahdollisuus opiskella itselle sopivalla tavalla todettiin vaikuttavan positiivisesti keskittymiseen sekä motivaatioon. Erään nuoren mielestä opiskelumotivaatioon vaikuttaa myönteisesti myös koulussa saatu tuki.

Tukitoimien vaikutukset

Koulunkäynnin tukevia elementtejä, kuten lyhennetyt koulupäivät, pienemmät ryhmäkoot ja helpotetut aineet, olivat tärkeitä ja ne saivat positiivista palautetta nuorilta. 67 % koki saatujen tukitoimien sopivan hyvin ja 33 % todella hyvin. Kyselystä ilmeni, että jokainen nuori kokee tämänhetkisen opetusryhmän toimivaksi.

“Ei oo ollu pitkiä koulupäiviä. Pystyn keskittymään paremmin ja saan enemmän aikaan.”

Kaikki vastaajat arvioivat koulun ja sijaishuoltopaikan välisen yhteistyön toimivan. Sijaishuollon aikuiset sekä nuorten vanhemmat suhtautuivat nuorten mielestä koulunkäyntiin myönteisesti ja tukevat siinä.

Nuorten raportoimat positiiviset muutokset koulunkäynnissä Sisukas-toiminnan alettua:

1. Paremmat arvosanat
2. Lisääntynyt motivaatio käydä koulua
3. Lyhyemmät koulupäivät, jotka koetaan helpottavan jaksamista
4. Parempi keskittymiskyky
5. Lisääntynyt säännöllinen koulunkäynti

“Mä oon saanut parempia numeroita aineista ja oikeesti jaksan käydä koulussa.”

Ihmiset koulussa

Kaverisuhteet

Kysyttäessä, miten nuoret ovat otettu vastaan koulussa, vastaukset olivat pääosin myönteisiä. Joillakin uuteen paikkaan tulo on ymmärrettävästi jännittänyt, mutta nuoret kokivat, että heidät oli otettu hyvin vastaan niin opettajien kuin oppilaiden taholta. Jokainen vastaajista koki, että saa itse päättää mitä ja miten kertoo taustastaan.

Nuoret kokivat tulevansa hyvin toimeen keskenään. 71 % arvioi kaverisuhteiden sujuvan hyvin ja 29 % todella hyvin. Monet tuntevat vapaa-ajalta ja se nähtiin positiivisena asiana. 80 % nuorista koki opetusryhmän ilmapiirin vaikuttavan myönteisesti opiskeluun. Välillä vapaa-ajan riidat vaikuttavat kuitenkin koulussa ilmapiiriin.

Kiusaamiseen puututaan koulussa, jos sitä ilmenee. Nuoret kertoivat, että opettajat pyrkivät selvittämään tilanteita keskustelemalla asianosaisten kanssa. Osa nuorista ei ollut havainnut kiusaamista lainkaan.

Suhteet koulun aikuisiin

Nuoret kertoivat pitävänsä opettajista ja muista koulun aikuista. He koettiin mukaviksi ja hauskoiksi. Koulussa aikuisia on riittävästi paikalla ja tehtävien teko sujuu heidän kanssaan. Jokaisen nuoren mielestä koulussa on helppo puhua omista asioista aikuisille, ja aikuiset keuhuvat ja antavat positiivista palautetta.

“Se on kiva ja kuuntelee. Välillä heittää tyhmää läppää, mut silti kiva.”

Nuorten kokemukset aikuisten suhtautumisesta heidän kykyihinsä ja voimavaroihinsa olivat pääosin myönteisiä, mutta vastauksista nousi esiin myös yksittäisiä huomioita, joissa nuoret kokivat, että heidän haasteitaan ei aina oteta riittävän vakavasti. Eräs vastaaja kertoi, että aikuinen oli suhtautunut mielenterveyshaasteisiin kevyesti vitsaillen, mikä voi heikentää nuoren luottamusta ja tuen kokemusta.

Koulun aikuisten toivottiin tietävän enemmän mielenterveyden haasteista, ihmissuhteista sekä elämäntilanteiden muutosten vaikutuksista.

“Ei voi heti olettaa, että oppii kaikki säännöt. Pitää antaa aikaa.”

Koulun säännöt ja turvallisuus

Nuoret pitivät koulun sääntöjä pääasiassa selkeinä ja oikeudenmukaisina. Vastaajat kokivat, että he pystyivät sitoutumaan sääntöihin, vaikka puhelimen käyttöön liittyvät rajoitukset herättivät joissakin tyytymättömyyttä. Nuoret kokevat koulun pääosin turvalliseksi ympäristöksi. Turvallisuuden tunteen kannalta merkityksellisiksi koettiin opettajien läsnäolo, pienet opetusryhmät ja hyvät kaverisuhteet.

Palaverit

Nuorten mielipiteet koulunkäyntiin liittyvistä palavereista olivat vaihtelevia. Palaverien pidetään pääasiassa hyödyllisinä ja niissä käsiteltiin koulumenestystä, jaksamista ja tulevia tavoitteita. Useimmat nuoret kokivat, että he voivat vaikuttaa käsiteltäviin asioihin, vaikka kokoonpanon suhteen vaikutusmahdollisuudet olivat rajallisemmat.

Palavereita koskevissa kysymyksissä ilmeni, ettei niihin valmistauduta välttämättä tarpeeksi. Palaveriin valmistautumiskäytännöissä oli vaihtelua, jotkut nuoret kävivät ohjaajan kanssa etukäteen palaveria läpi ja joillekin ilmoitettiin ajankohta. Toisaalta osa ei kokenut tarvetta käydä palavereita etukäteen läpi. Kaikilla vastaajista oli kokemus, että heitä kuunnellaan ja uskotaan palaveriinkin liittyen. Heidän mielipiteensä otetaan huomioon palavereissa, mutta joidenkin mukaan sen ilmaiseminen ei aina hyödytä.

Tulevaisuuden toiveet ja unelmat

Nuoret ilmaisivat selkeitä toiveita tulevaisuudelle. Tulevaisuudelta odotettiin itsenäistymistä ja nuorien unelma-ammatteja oli kosmetologi, autokorjaaja, eläintenhoitaja, rekkakuski ja rakennusalan ammattilainen. Eräs nuori mietti, voisiko omaa sijaishuollon kokemusasiantuntijuutta hyödyntää tulevassa ammatissa.

Aikuiset tukevat nuoria tulevaisuuden suunnitelmissa ja unelmissa tsempten, mahdollistaen nuorten toteuttaa omia mielekkäitä asioita harrastusten kautta sekä auttavan käytännön asioissa, kuten kouluhauissa.

Nuorten palaute vertaishaastattelusta

Osallistuneilla nuorilla oli mahdollisuus antaa palautetta vertaishaastattelusta siten, ettei haastateltava nähnyt vastauksia. Palautetta kerättiin FIT-mallin SRS-mittarin pohjalta liittyen siihen, tulivatko he kuulluiksi, puhuttiinko oikeista asioista ja mitä he pitivät haastattelutavasta:

- **Kuulluksi tulemisen kokemus:** Vastaajista 71 % tunsi tulleensa täysin kuulluksi ja loputkin antoivat myönteistä palautetta 😊.
- **Puhuttiinko oikeista asioista:** Nuorista 57 % koki, että haastattelussa käsiteltiin heidän mielestään oikeita asioita.
- **Haastattelutavan arviointi:** Yli puolet (57 %) antoivat erittäin positiivisen arvion haastattelutavasta, ja loputkin pitivät sitä pääosin hyvänä 😊.

“tä oli tosi jees.”

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn toteutuksessa erityistä oli se, että Sisukas-toiminnassa mukana olevia nuoria haastatteli vertainen, joka itse on varttunut sijaishuollossa. Haastattelutilanteissa vertaisuus mahdollistaa luottamuksellisen ilmapiirin muodostumisen luontevasti ja vertaisuus madaltaa kynnystä jakaa kokemuksia. Vertaishaastattelun etuna on tasa-arvoinen suhde, jossa nuori kohdataan tasavertaisena ja arvokkaana oman elämänsä asiantuntijana. Haastattelijan oma kokemustieto antaa parempaa ymmärrystä haastateltavan nuoren tilanteesta. Sä ja sun koulu -vertaishaastatteluun osallistuneet nuoret olivat halukkaita jakamaan omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan arjesta sekä koulunkäynnistä vertaiselle. Monia kiinnosti myös kuulla vertaishaastattelijan omista kokemuksista.

Vertaishaastatteluiden tuloksista erottautui nuorten eriävät mielipiteet palavereista. Palavereissa käsiteltiin tärkeitä aiheita, kuten koulumenestystä ja jaksamista. Suurin osa vastaajista koki, että he saivat vaikuttaa käsiteltäviin asioihin. Kuitenkin noin puolet vastaajista koki, ettei palavereihin välttämättä valmistauduta riittävästi etukäteen.

Selkeät käytännöt palavereihin valmistautumiseen voivat parantaa nuorten osallistumismahdollisuuksia ja vahvistaa heidän kokemustaan osallisuudesta. Nuoren kokemus elämänhallinnasta vahvistuu, kun hänet otetaan aidosti mukaan päätöksentekoon. Se voi voimaannuttaa erityisesti heitä, joilla on aiempia kokemuksia avuttomuudesta tai siitä, ettei heidän näkemyksiään ole huomioitu. Osallisuus kasvattaa nuorten käsitystä omien mielipiteidensä arvosta.

Osallisuus on yksi Sisukas-toiminnan keskeisistä periaatteista. Nuorten osallistaminen heidän koulunkäyntinsä suunnitteluun ei ainoastaan lisää heidän osallisuuttaan, vaan myös vahvistaa sitoutumista koulunkäyntiin. Sisukas-toiminnassa työskentelevät ovat kertoneet, että nuoret sitoutuvat paremmin koulunkäyntiin, kun heillä on mahdollisuus olla mukana sitä koskevassa päätöksenteossa ja suunnittelussa. Nuorten kuuleminen helpottaa myös koulunkäynnin aloittamista ja siirtymiä. Aktiivisella osallisuudella on myönteisiä vaikutuksia hyvinvointiin ja nuoria voidaan tukea yksilöllisillä ratkaisuilla, jotka vastaavat paremmin heidän tarpeisiinsa.

Turvallisuuden tunne nousi vahvasti esiin nuorten kokemuksissa. Hyvät kaverisuhteet, opettajien läsnäolo ja pienet opetusryhmät tukivat nuorten turvallisuuden kokemusta koulussa. Turvallisuus on oppimisen perusedellytys, ja sen ylläpitäminen on keskeistä, jotta nuoret voivat keskittyä koulunkäyntiin ja kokea sen myönteisenä. Opettajan ja oppilaan välinen hyvä suhde voi olla nuorelle tärkeä suojaava tekijä (World Health Organization, 2023). Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on iso muutos, jonka vuoksi arjen turvaaminen myös koulussa on tärkeää.

Sisukas-toiminnassa turvallisuus on keskeinen periaate, joka luo pohjan työskentelylle. On tärkeää, että nuorten ympärillä olevat aikuiset tekevät tiivistä monialaista yhteistyötä ja näin varmistaa, että nuorten tarpeet huomioidaan kokonaisvaltaisesti ja että koulunkäynti koetaan turvalliseksi. Turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua nuorten ja heidän ympärillään toimivien aikuisten välillä. Sisukas-toiminnan tavoitteena on luoda ympäristö, jossa nuori tuntee itsensä arvostetuksi ja tuetuksi. Näin edistetään nuorten oppimista ja hyvinvointia sekä vahvistetaan nuoren uskoa omiin mahdollisuuksiinsa niin koulussa kuin sen ulkopuolella.

Jokaisella nuorella on yksilöllisiä voimavaratekijöitä, mutta monen voi olla vaikea tunnistaa niitä. Nuoren positiivista mielenterveyttä ja hyvinvointia voidaan tukea tunnistamalla ja vahvistamalla hänen vahvuuksiaan. Nuorten kohtaaminen myötätuntoisesti ja heidän vahvuuksiensa esiin tuominen auttaa heitä rakentamaan myönteistä minäkuvaa. Kun keskitytään yksilön myönteisiin voimavaroihin ja ratkaisujen mahdollisuuksiin sen sijaan, että jäädään kiinni ongelmiin, voidaan edistää hyvinvointia ja kasvua. Usein nuoruutta tarkastellaan ongelmien kautta. Nuoret, jotka asuvat sijaishuollossa haluavat tulla kohdatuksi tavallisina nuorina, eivätkä erityistapauksina. Ihmisen käsityksillä omasta tulevaisuudestaan on merkittävä vaikutus hänen elämäänsä. Sijaishuollossa kasvavien nuorten näkökulmasta se voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ollaan tietoisia nuoren haavoittuvasta asemasta ja sen mahdollisista vaikutuksista, mutta se ei ole kaiken määrittävä tekijä nuoren elämässä. (MIELI Suomen Mielenterveys ry, n.d.; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2024.)

Nuoruutta olisi hyvä tarkastella mahdollisuuksien ja toivon näkökulmasta. Voimavaralähtöinen lähestymistapa painottaa nuoruuden aikaa ainutlaatuisena elämänvaiheena sekä mahdollisuuksien ja uuden alun aikana.

Toivo ja tukeva yhteisö ovat keskeisiä resilienssiä vahvistavia tekijöitä. Tulevaisuuden pohtiminen edellyttää toivon tunnetta, ja sen herättäminen tapahtuu parhaiten myötätuntoisessa ja kannustavassa ympäristössä. Koulunkäynti voi olla nuorelle tärkeä tukipilari, ja koulun aikuisilla on tässä merkittävä rooli. He voivat olla luotettavia tukijoita, jotka jaksavat ylläpitää toivoa ja kannatella nuorta eteenpäin. Onnistumisen kokemukset ja merkitykselliset hetket voivat antaa rohkeutta tavoitella uusia asioita. Kun nuori kokee tulevaisuutensa nähdyn ja kannustetuksi, hänen usko omaan tulevaisuuteensa vahvistuu. (Ihanus & Lassila, 2022; Väливаара, 2018; World Health Organization, 2023.)

Vertaishaastattelun tulokset osoittavat, että Sisukas-toiminta on onnistunut monin tavoin tukemaan sijaishuollossa asuvien nuorten koulunkäyntiä. Nuoret raportoivat koulumotivaationsa ja oppimistuloksensa parantuneen sekä olevansa sitoutuneita koulunkäyntiin. Lyhennetyillä koulupäivillä ja pienemmillä ryhmäkoilla on positiivista merkitystä jaksamisen ja keskittymisen parantamisessa. Nuorten mielestä myönteistä on koulunkäyntiin saatu tuki sekä toimiva yhteistyö koulun ja sijaishuolto-alueen välillä. Kehittämiskohteiksi nousevat nuorten yksilöllisten tarpeiden sekä nykyhetkisen elämäntilanteen parempi huomioiminen sekä mielenterveysosaamisen lisääminen koulussa.

Nuorelle sijoitus merkitsee suuria muutoksia: tutut ihmiset, paikat ja arkirutiinit vaihtuvat. Perusturvallisuuden järkkyyessä nuori tarvitsee myötätuntoisia ja kannustavia aikuisia – kuten opettajia. Koska koulu on merkittävä osa nuoren arkea, on ensiarvoista, että koulun aikuiset ymmärtävät ja tukevat nuorta tässä merkittävässä elämän tilanteessa. Sijoituksesta toipuminen vie aikaa, ja se voi ilmetä monin tavoin. On tärkeää, että nuorella on mahdollisuus ilmaista tunteitaan ja käsitellä kokemuksiaan omaan tahtiinsa. Tämä koskee myös koulunkäyntiä – nuoren tulisi saada edetä opinnoissaan omien voimavarojensa mukaisesti, ilman kohtuuttomia odotuksia. Aikuisen tehtävänä on tarjota tukea ja turvallisuutta, mutta myös kunnioittaa nuoren valmiutta käsitellä asioitaan ja edetä oppimisessa itselleen sopivalla tahdilla.

Nuorten osallisuus on Sisukas-toiminnan kehittämisessä keskeistä. Vertaishaastattelun pilotointia on tarkoitus jatkaa Sisukas-verkoston kunnissa. Toiminnan kehittämiseksi on tärkeää kuulla, miten Sisukas-toiminnassa mukana olevat oppilaat ovat hyötäneet toiminnasta.

4. LÄHTEET

Alanko, R, Kainulainen, S. & Paananen, R. (2021). Nuorilähtöinen verkkopalvelu Zekki - digitaalinen apu nuorten tukemiseen. Kasvun tuki aikakauslehti, 1, 48-51. [Digitaalinen Zekki-palvelu yhdistää nuorten tarpeet ja tarjolla olevan tuen - pdf](#)

Ihanus, A. & Lassila, J. (2022). Nuorten tulevaisuussuuntautunut ohjaus. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja TAITO-sarja 99. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-356-5>

Kainulainen, S., Paananen, R., Ketola, R., & Porko, P. (2023). Osallisuutta ja vaikuttavuutta vahvistavat 3X10D-elämäntilannemittarit. (Diak Puheenvuoro 44). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://dialogi.diak.fi/puheenvuoro44/>

Koulunkäyntikyvyn arviointiseula. (n.d.). Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri <https://koulu.toimintakykyarvio.fi/>

Kääriälä, A. (2021). Aina askeleen jäljessä: Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulutus- ja työllisyys jäävät keskimäärin muuta väestöä matalammaksi. Janus vol. 29 (3) 2021, 286-291 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022090857899>

MIELI Suomen Mielenterveys ry. (n.d.). Seitsemän vinkkiä nuoria kohtaaville aikuisille. MIELI ry. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/mielenterveys-nuorisotyossa/seitsemän-vinkkiä-nuoria-kohtaaville-aikuisille/>

Oraluoma, E. & Väливаara, C. (2016). Sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen. SISUKAS-työskentelymallin vaikuttavuuden arviointi. Tutkimuksia 2/2016. Jyväskylä: Pesäpuu ry. <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2022/12/SISUKAS-tyoskentelymallin-vaikuttavuuden-arviointi-raportti-2016.pdf>

Pesäpuu ry. (n.d.). Nuoret vertaisarvioitsijoina. <https://pesapuu.fi/toiminta/turvallinen-sijaishuolto/nuoret-vertaisarvioitsijoina/>

Tackling Adverse Childhood experiences (ACEs) (2023). State of the Art and Options for Action, WHO, World Health Organisation. <https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2023/03/2023-01-state-of-the-art-report-eng.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2022). Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret 2021 - tilastotaulukot. <https://thl.fi/documents/155392151/190160464/KTK2021-taulukot-kodin-ulkopuolelle-sijoitetut-Fl.pdf>

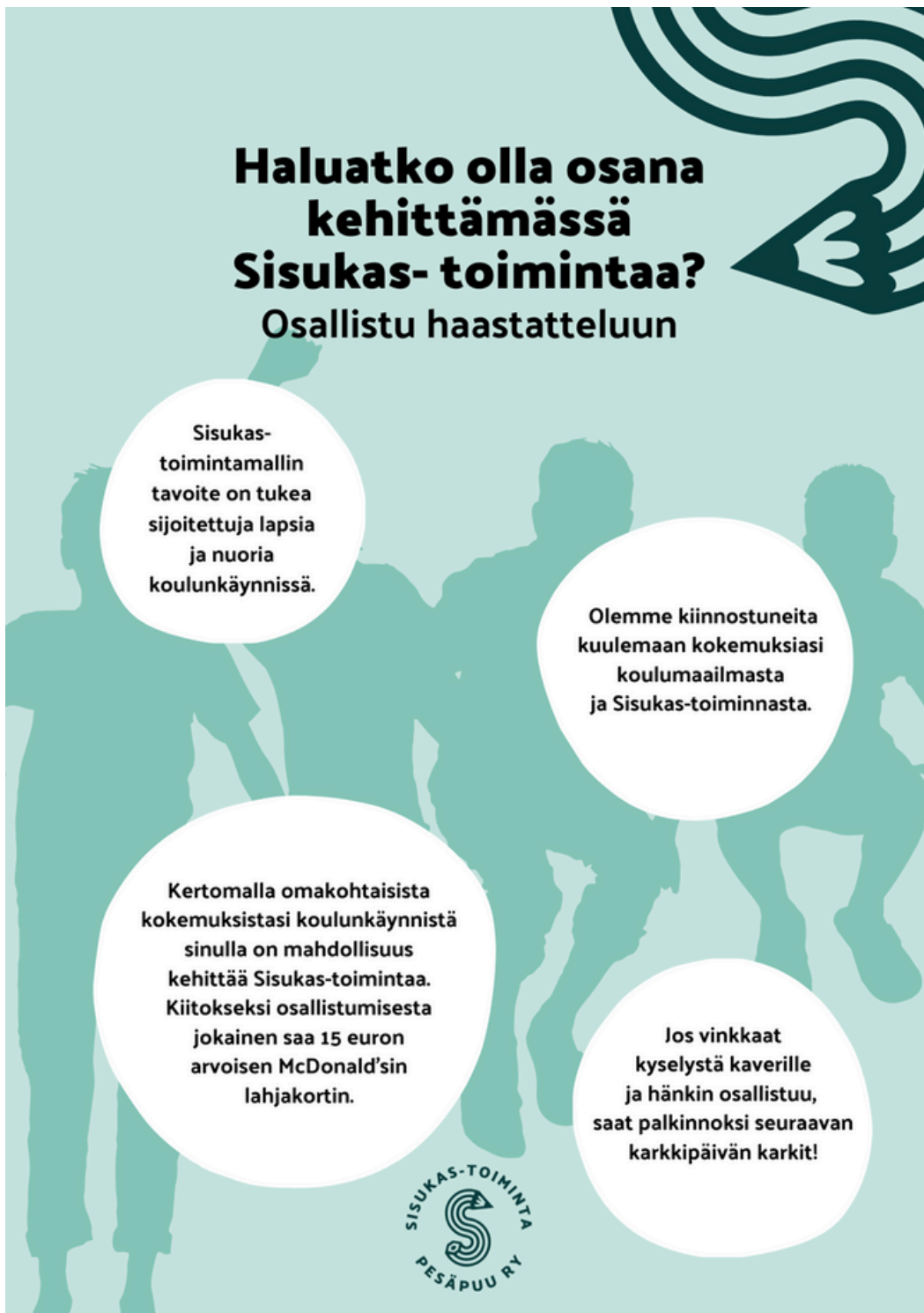
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Nuorten kanssa työskennellessä kannattaa olettaa moninaisuutta ja kiinnittää huomiota nuorten vahvuuksiin. <https://thl.fi/fi/-/nuorten-kanssa-tyoskennellessa-kannattaa-olettaa-moninaisuutta-ja-kiinnittaa-huomiota-nuorten-vahvuuksiin>

Tippett, A. & Yliruka, L. (2023). FIT-mittarin pilotointi lastensuojelussa – ensimmäiset askeleet. Työpaperi 20/2023 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-103-0>

Välivaara, C. (2018). Sisukas pärjää aina? – koulun ja lastensuojelun yhdyspinnoilla. Teoksessa P. Petrelius & P. Eriksson (toim.), Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Työpaperi 32/2018 (s. 282). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-208-6>

5. LIITTEET

Liite 1. Vertaishaastattelun infokirje nuorille.

The image is a flyer for a survey about the Sisukas program. It features a teal background with silhouettes of people. At the top right, there is a stylized graphic of a pencil tip. The main title is 'Haluatko olla osana kehittämässä Sisukas-toimintaa?' followed by 'Osallistu haastatteluun'. There are four white circular callouts containing text. At the bottom center, there is a circular logo for 'SISUKAS-TOIMINTA PESÄPUU RY'.

Haluatko olla osana kehittämässä Sisukas-toimintaa?

Osallistu haastatteluun

Sisukas-toimintamallin tavoite on tukea sijoitettuja lapsia ja nuoria koulunkäynnissä.

Olemme kiinnostuneita kuulemaan kokemuksiasi koulumaailmasta ja Sisukas-toiminnasta.

Kertomalla omakohtaisista kokemuksistasi koulunkäynnistä sinulla on mahdollisuus kehittää Sisukas-toimintaa. Kiitokseksi osallistumisesta jokainen saa 15 euron arvoisen McDonald'sin lahjakortin.

Jos vinkaat kyselystä kaverille ja hänkin osallistuu, saat palkinnoksi seuraavan karkkipäivän karkit!

SISUKAS-TOIMINTA
PESÄPUU RY

Liite 2. Vertaishaastattelun infokirje aikuisille.

SÄ JA SUN KOULU

Fiiliskierros

Vertaishaastattelu

Mitä?

- Sijaishuollossa olevat lapset ja nuoret pääsevät henkilökohtaisesti kertomaan kokemuksiaan koulumaailmasta ja Sisukas-toiminnasta.
- Haastateltujen lasten ja nuorten vastauksista tehdään yhteenveto, josta yksittäiset vastaukset eivät ole tunnistettavissa.

Kenelle? Kuka?

- Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret pääsevät itse kertomaan, millaisia kokemuksia heillä on koulunkäyntiin ja Sisukas-toimintaan liittyen.
- Lapset ja nuoret saavat antaa palautetta ja arvioida mitkä asiat ovat hyvin sekä mitä pitäisi vielä vahvistaa.
- Haastattelut toteuttaa Pesäpuun työntekijä, joilla on omakohtaista kokemusta sijaishuollossa kasvamisesta.

Miksi?

- Lasten ja nuorten palaute mahdollistaa Sisukas-toiminnan arvioinnin ja kehittämisen.
- Vertaishaastattelulla halutaan vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta.
- Nuori saa tavata samassa tilanteessa olleen aikuisen, joka on selvinnyt sijaishuollon myllerryksistä.

Mitä arvioidaan?

Kysymyksillä halutaan selvittää näkemyksiä koulupolusta, koulunkäynnistä ja hyvinvoinnista kehittämis- ja vaikuttamistyön tueksi.

Arvioinnin teemoja ovat mm:

- Lapsen ja nuoren osallisuus ja toimijuus
- Koulu ja ihmiset koulussa
- Palaverit
- Koulunkäynnin säännöt ja turvallisuus
- Hyvinvointi, toiveet ja tulevaisuus

Nuorten kokemusten kuuleminen on meille tärkeää!

Osallistuminen on aina vapaaehtoista!

SISUKAS-TOIMINTA
PESÄPUU RY

